

JURNAL

ПЕНТРЪ РЕСПІДИРЕА ШТИИЦЕЛОР НАТЪРАЛЕ ШИ ЕСАКТЕ,

în toate clasele.

Pedigeatș

de

Profesor Doktor Izliș Baran.

№ 45.

(Anul întâi)

Băcărenti.

Decembrie 1, 1856.

Konpindepe: Zaharșlă și istorica natșrală a lui. — O opă terșirilă în șnds.lăș terșilă.

Zaharșlă și istorica natșrală a lui.

Artikolșlă I.

Opri țe vșșterș kaldș kare o vemș, tre-
vșe șș fie amestekatș kș zaharș. În Ezropa
și în Amerika nș vea nimeni kafea, saș țeaiș,
saș țiokolatș fșrș zaharș; apoi și mșlte
din vșșterșile reči șintș îndșluite prin zaharș.
În Okșidentș ana kș zaharș și în Orientș
ana kș dșlčeadș jokș șnș rolș foarte im-
portantș în viașa din toate zilele. Dar și
în vșkștșria noastră, importanșa zaharșlă
nș este ne'nsemnștoare, fie-kare dineș siste-
matikș treșse șș se terșine kș o vșkatș
dșlče, și în așeste vșkate zaharșlă este par-
tea țea mai prinșipalș.

Omșlș ordinarș kpede, kș șnde rșse-
ște șnș lșkrș dșlče, akolo e zaharș, însș
Kimistșlăș știe kș șintș niște obiekte dșlči,
kare n'adș niči șnș raportș kș zaharș, ba în-
kș șintș otrșvi foarte violenși kare șintș
dșlči ka zaharșlăș. S. e. otrava nșmitș „za-
harșlăș de plșmșș“ (saccharum saturni) este
o kombinatișne de plșmșș oksidatș kș așidș
de oșetș; la rșștș e foarte dșlče, întokmai
ka zaharșlăș, dar în efektele sale este ana
de mortalș ka opri țe kombinatișne de plșmșș.
Ba înkș șnii din nerșștorșii nișei falsifiezș
vinșlăș lorș kș așeastș otravș dșlče, adikș:

kîndş aş şniş binş akpş mi vorş s'laş îndşl-
yeaskş, atşnçî pşnş ne fşndşlş vştoişlşî ok-
sidş de plşmşş mi topnş binşlş neste dîn-
sşlş, atşnçî oşetşlş kopşinsş în vinşlş akpş,
se kombînş kş oksidş de plşmşş, îlş skimşş
în zaharş de plşmşş kape se disolvş (tope-
şte) în vinş mi'lş îndşlçemte, atşnçî opî çine
vea dîn ačestş binş, vea o adevşratş otravş*
Totş asemenea sîntş mi şnele kombinacijşnî
de apşintş foarte otrşvite mi foarte dşlçî.
Mai este înkş şniş felş de pşmîntş nşmitş
Glycinû saş Beryllû kape este iarşmi dşlçe
ka zaharşlş mi vştmşştopş ka otrava. Ase-
menea esistş mi mşlte alte minerale dşlçî,
s. e. merķşrişlş dşlçe (calomel) mi ç. l. t.
Înş toatş dşlçeađa lorş e minçinoastş, kşçî
prodşkş natîmî amare mi rele. Zaharşlş i-
noçenîş nş provine dîn pşnşlş mineraleş, çî
nşmai dîn çelş veçetalş, afarş nşmai de za-
harşlş de lante (saccharum lactis) kape pro-
vine dîn lante, adîkş dîntp'şniş korpnş ani-
malş. Ačestş zaharş de veçetale, opî kş se
rşşemte rata formatş în pşşntp'şlş plantei,
saş kş'lş prodşçemş prin diferite pşoçedşre
kimîçe. Ačeste pşinçine dşlçî nş nşmai kş
servş a îndşlçî alimentele noastre, çî sîntş
mi materîi dîn kape distilatorîi (поваршарîi)
skotş snîptş mi verariî fakş vere, pşekşmş
vomş vedea.

Пошзлîi modernî kşnoskş akşmş mşlte
felşpî de zaharş, kape aş fostş nekşnoskşte
la naçişnîle antiçe. Ama s. e. avemş noi a-
stşzî zaharş fşkşţş dîn miepe, dîn strşşpî,
dîntp'o materie dşlçe veçetalş nşmitş Mannş,
dîn felşpîmî de noame dşlçî, dîn kochenî de
porşmşş, dîn sfekle, dîn palmiepe saş kşp-
male, apoî mai kş seamş dîn trestia nşmitş

* *Notă.* Kîndş çine-va va şş se înkpedîngeze kş vi-
nşlş şş nş e falsificatş kş okşidş de plşmşş,
şş toarne întp'însşlş kîte-va nikşşpî de vi-
trîolş (ačîdş sşzîkş); kîndş este plşmşş ame-
stekatş kş binş, atşnçî se formeazş şniş pşe-
çînitatş nerş mi totş binşlş se înerpşmte. Dar
kîarş kîndş amestekş çine-va binşlş kş vor-
bisş mi binşlş se înerpşmte çeva, poate şş
vşnşiaskş kş se aflş zaharş de plşmşş în
ačelş binş.

de zaharş, o plantş deskonepîţş kş desko-
nepîpea Americîi mi nekşnoskşte niçî de
kşmş antiçilorş. Dar Kinia modernş ne-a
învşşatş a skoate zaharş dîn lante, dîn kar-
tofi mi dîn alte fşşkte kape aş skrovealş,
apoî la timîş de nevoe se skoate mi dîn sşp-
çele de lemne! Ama dar ne pşokşrşmş a-
kşmş zaharş pşin felşpîmî de mişloaçe, a-
poî ačeste materîi aş mi devenîţş nentpş noi
şniş artîkolş de konsşmajişne de paşşşlş
d'întîiş. Noi Eşroneniî konsşmşmş ne aş
sşte de milioane de fşşçî de zaharş, mai kş
seamş de ačela kape provine dîn trestie; mi
de korşbîi sîntş okşnate a'lş adşçe dîn A-
merîka. Mîlioane de oamenî în Amerîka lş-
kşezş în toatş vîcađa lorş nşmai nentpş pro-
dşkşişnea zaharşlş. Apoî mi kîarş vşmîle
pşşse aşşpra zaharşlş în diferite pşpî ale
Eşronei, se adşniş la şniş kapitalş foarte î-
semnatş kape se sşce la milioane de galbenî
mi formeazş şniş venîţş mare nentpş Stats-
pîle Eşronene; pşin şpmare pştemş zîçe kş
afarş de planta de vşşbakş, nş e niçî o al-
tş plantş kape a esepşatş aşşpra oamenîlorş
m'a statelorş o înfleşçîţş atîţş de întînsş mi
de mare ka zaharşlş.

Şş dşmş aiçî şniş esemîlş interesantş
d'o mare înfleşçîţş soçîalş a zaharşlş aşş-
pra lepîlorş, a poliţîçei naçişnîlorş mi kîar
a moralei pşşlîçe.

Kşestîşnea de sklavi în Amerîka, este
însenarabilş de kşestîşnea prodşkşişnei za-
harşlş în Amerîka; marea krîzş poliţîkş
la kape este esşşş în ačestş momentş pe-
pşşlîka Statşpîlorş-Şnite dîn Amerîka, este
nşmai şniş efektş alş esistençîi ačestei plan-
te modernş. În partea meridîonalş a Statş-
pîlorş-Şnite, şnde klima e foarte favorabilş
nentpş prodşkşişnea zaharşlş, çea mai ma-
re parte a lokşîtorîlorş aş plantaje (grş-
dînî) marî, şnde kşlîvş zaharşlş, însş kşl-
tşpa lşî, mi mai kş seamş pşeparaçişnîle ka
şş fie alşş mi şş aîşş forma solidş, çere
mşlte operaçişnî foarte komunikate mi foarte
ostenitoare; de ačea dakş kşlîvatorîi arş
voî şş fakş toate ačeste operaçişnî pşin oa-
menî liberî, kape lşkşezş kş platş hotşpîţş

не зи, атэнчї, зикѣ еї, арѣ фи fostѣ impossibilѣ ка сѣ рещеаскѣ ин кѣлтѣра захарѣлї, ши знѣ фѣнтѣ де захарѣ арѣ коста де зече опї маї мѣлтѣ де китѣ коств акѣмѣ. Кѣчї ин Америка тогї сервитопїи ши оаменїи каре лѣкрѣзѣ не зи, приимескѣ о платѣ мѣлтѣ маї маре де китѣ ла ної ин Европа, fiindѣ кѣ а-коло, дѣнѣ toate emigraciunile пїнѣ акѣмѣ, totѣ лїнескѣ враде а кѣлтїва пѣмїнтѣлѣ ши а фаче лѣкрѣрї оstenitoare.

Аша дар дакѣ кѣ оаменїи лїверї нѣ поате инainta кѣлтѣра захарѣлї, тревѣскѣ сѣ fie їнтревїнгациї склавї ла ачѣстѣ лѣкрѣре, де ачѣса їнтр'о маре парте а Statѣrilor-Ўните, unde проблема лївертѣцїї individuale, знїтѣ кѣ sirspania тѣтѣлорѣ, s'a рѣсолватѣ ин чеа маї маре перфекциѣне, tokmaї ин ачѣстѣ statѣ се афлѣ о патѣ зрїтѣ, адикѣ робїца де оаменї, кѣчї este о ероаре м'о їнокрїсїе а знора каре зикѣ, кѣ нерпї fiindѣ кѣ сїнтѣ оаменї d'о аатѣ расѣ, нѣ сїнтѣ їнтокмаї ка ної. Difерїнда раселорѣ ла оаменї ка ши а нацїоналїтѣцїлорѣ ши а релїгїознїлорѣ, нѣ konstitue о дїверситате ин сакреле дрентѣрї змане, каре сїнтѣ їнхеренте (їннѣскѣте) ин опї че fiинѣтѣ зманѣ. Ўнѣ омѣ полїтїкѣ дїн зїлеле noastre, вѣзїндѣ diskordia ши незнїреа каре domnescite акѣмѣ ин Statѣрїле-Ўните ин рапортѣлѣ склавїлорѣ, а зїсѣ: мѣ темѣ кѣ захарѣлѣ дѣлѣ сѣ нѣ адѣкѣ ин Америка зїле амаре, ши кѣ дїн казза склавїлорѣ, чеї лїверї сѣ нѣ неарзѣ лївертатеа лорѣ, ши кѣ ачѣстѣ statѣ моделѣлѣ лївертѣцїї сѣ нѣ се дѣрїме. Арѣ фи ачѣста о рѣсѣзнаре тевѣлѣ а соартеї каре неденсенте totѣ d'азна не ачѣса нацїїне каре апасѣ не ала, ши сѣв фелѣрїмї де кѣвїнте ши прежѣдїцїї нѣ ва сѣ ле акоарде екзїлїтатеа demnitѣцїї де омѣ ши екзїлїтатеа де дрентѣрї.

Дар сѣ не їнтоарчѣмѣ акѣмѣ ла захарѣлѣ нострѣ.

Де ши сїнтѣ акѣмѣ фелѣрїмї де веѣетале каре коупїндѣ захарѣ, їнсѣ toate потѣ фи їмїтѣрїцїте ин зрїмѣтоареле патрѣ секїїзїнї: 1-їѣ захарѣ де поаме (kruimel); ин ачѣстѣ секїїзїне се коупїнде: захарѣ де стрѣгерї, захарѣ provenїтѣ дїн toate фелѣрїле де поаме дѣлѣчї,

захарѣлѣ де мїере, де кaptotї ши де skpovealb. Сѣворвїмѣ акѣмѣ чева де fie-kape дїн ачѣсте snege де захарѣ.

Zaharѣ de strѣgerї. Kїndѣ зскѣмѣ стрѣгерї коупї вїне ла кѣлѣдѣра соарелї, атэнчї се fakѣ stafide, kїndѣ desfачемѣ о stafїдѣ, vedemѣ кѣ ин пѣзнтѣрѣлѣ еї се афлѣ о мѣлїгїме де пѣнкте алѣе каре сїнтѣ foapte дѣлѣчї; ачѣста este захарѣлѣ де стрѣгерї каре дѣ стрѣгерїлорѣ ши stafїделорѣ гѣстѣлѣ лорѣ дѣлѣче. Ачѣстѣ захарѣ се dїсолѣвѣ (tonescite) лесне ин апѣ, ши kїndѣ їлѣ amestecїемѣ кѣ droждїї де вїнѣ saѣ де верѣ, їнчѣне їндатѣ а ферѣе, ши formeazѣ атэнчї знѣ fїzїдѣ snїptosѣ каре seamїнѣлѣ кѣ вїнѣлѣ, ши kїndѣ ferѣереа се прелѣнчїescite, атэнчї fїzїдѣлѣ се фаче акрѣ ка оцѣтѣлѣ.

Ин Sїpia се фаче дїн stafide о вѣзѣтѣрѣ foapte дѣлѣче, адикѣ пѣнѣ stafїделе їнтр'знѣ клондїрѣ кѣ апѣ ши їлѣ ласѣ 8—10 зїле їнтр'знѣ локѣ калдѣ, дѣнѣ ачѣстѣ тїмнѣ апа дїн клондїрѣ се їндѣлѣescite ши devїне о вѣзѣтѣрѣ foapte плѣкѣтѣ ши рѣкорїтоаре.

Zaharѣ de mїере. Дїн тїмнѣрїле челе маї ачїче, оаменїи аѣ admїratѣ албїна пентрѣ лѣкрѣреа еї ши пентрѣ prodїктѣлѣ еї челѣ плѣкѣтѣ ши дѣлѣче нѣсїтѣ мїере. Ин тїмнѣлѣ лї Moїse, адикѣ їnainte кѣ патрѣ мїї де анї, мїереа ера знѣ obїектѣ foapte stimatѣ. Kїndѣ Moїse voїa сѣ ладѣ Palestina, зїчеа: „Ea este о деарѣ unde кѣргѣ рїспї де ланте ши де мїере.“ Дар ши ин Лїтератѣра класїкѣ Еленѣ, мїереа жоакѣ знѣ ролѣ маре; апої Hippocrates, татѣлѣ medїцїлорѣ, а їнтревїнгатѣ мїере маї ла toate патїмїле, дрентѣ remedїe.—Astѣ мїере а албїнелорѣ нѣ се formeazѣ ин корпѣлѣ лорѣ, чї ин фїорї; адикѣ: сїнтѣ мѣлте фїорї каре аѣ oprane deosebite нѣсїте Nectarїї ши карїї prodїкѣ знѣ fїzїдѣ дѣлѣче. Албїнеле лѣкрѣтоаре свѣрїндѣ не kїмпнѣ дїн floare ин floare, їнрїтѣ дѣлѣчага ачѣстѣ фїорї ши о пѣстрѣзѣ їнтр'знѣ stomakѣ deosebitѣ каре ле а datѣ Natѣра ши каре се нѣсїmentе stomakѣлѣ де мїере. Kїndѣ аѣ ажѣнсѣ ла кѣвїлѣлѣ saѣ stїпѣлѣ лорѣ, албїнеле skotѣ dїнтр'їнscеле дѣлѣчага їнрїгїтѣ, каре, не кїтѣ а рѣмасѣ

în stomacul lor, s'a modifiat și s'a fructificat miele perfect în karnositate și țesuturi.

Kindul miele a stat mult timp nemulțumit la un loc, atunci se face mai gros și mai tare, apoi țesut în starea aceasta și este într'un sac de în și a chestă sac și este țesut, atunci miele se desparte în două părți, adică, o parte albă și tare, cristalizată în cristali mici, rămâne în sac, pe kindul și s'oprește fuziunea și se sparge și este afară din sac. Cu kindul miele e mai bine, cu atât se sparge mai puțin și puțin, prin țesut rămânând mai multe materii solide în sac. Această materie solidă este zahărul scos din miele. În raportul compoziției chimice și a țesutului karnositate fizice, și țesutul și zahărul scos din miele, sunt în proporții egale, precum și zahărul scos din miele este egal cu zahărul scos din struguri; însă și țesutul de miele se desparte de zahărul de miele, fiind că nu poate să se solidifice și se formează cristali, este colorat de diferite culori și are și odoare identice cu aceea a plantelor din care s'a scos. Aceste culori și odori diferite, constau în diferite părți diferite și diferite de miele, dintre care unele sunt stimate și au preferințe diferite. S. e. miele ce se găsește pe muntele Ida și din insula Creta au fost stimate tot de aceea din timpurile antice și acum; în Bestul Europei era stimat miele de Narbonne și cea de Chamouni pentru odoarea ei aromatică cea foarte plăcută. Totuși pentru această calitate și altele era stimat mult și miele alb din România și forma atunci și însemnată articole de esportare; dar de kindul și închepută să taie părțile la noi și a despoia multe locuri de arbori și pe de altă parte au scimbată kimii și florii în kimii de arbori, de atunci albina ne a părșit și ne se mai face mult miele în România. În țările părți miele compune și prințipi otrăvii, și mîncarea ei devine periculoasă pentru om. S. e. miele de la Trapezunt (în Orient), kindul o mîncă vine-va are dăre

de cană, greață, vîrsături și chiar poate să se îmbete dintr'însa. Această provine dintr'o plantă narcotică și otrăvitoare (azalea pontica), din care albinale de la Trapezunt scot miele lor, de aceea și miele lor conține prințipi narcotici alți plantei din care s'a scos. Prințipi aceasta este și ne este fantă raportată de chemistul general și literatură antică Xenophon în vestitul și opus (Anabasis IV, 8) unde zice: „Soldații noștri sînd pe drum, au răsit o mîncime de stîn și au mîncat miele lor, dar totuși kindul și mîncat dintr'această miele, au fost compunși de amestec, vîrsare și țesuturi, și au căzut jos în kindul și au stat se se mai scoale. Au căi care au mîncat puțin, erau întocmai ca niște oameni buni, iar au căi care au mîncat mult, erau ca smintii și zăcea într'o aronie de moarte. Așa dar, continuă Xenophon, am văzut soldații mei și kindul și kimii întocmai ca pe kimii de vîta, și țesutul era mare; însă nimenea n'a mîncat, și a dozi totuși s'au simțit mai bine, însă totuși în ziua a patra au stat se se scoale și se țesuturi marșul lor.“

Istoria biblică despre Iatan și David, spune, că ei sînd pe armada lor într'o țară și sînd n'a colo kindul și „și kindul și miele“, au ordonat soldaților lor ca și țesutul să se țesut și miele, dar mult și n'au scimbat, și lakomii au mîncat și îndată și-au apucat colica și alte nătime dăre.

Chiar în zilele noastre, raporta Auzet St. Hillaire, că țesutul în Brazilia (în America), a mîncat o dată și fel de miele care se adună dintr'o țară și de krescă țesuturi de plante narcotice, și era se moare.

Zahărul de poame dulci. Multe din poamele noastre kindul nu sînt coapte, sînt acre, dar și se se kok, se fakă și, s. e. merele, perele, prunelile, cireșele, persicile, arșii și c. l. t. Dintr'însele multe rămân acre și chiar kindul și s'au kom, și chiar această calitate a lor și au și

răstă amestekată de akpș mi dălye, fache kș sîntă rēstoase mi pșkōpitoare. Dălyeada tș-tșlopș ačestopș fșakte pšovine dintp'șnș felș de zaharș kape se formeazș întp'inselē kindș sîntă koante, va inkș din mēlte e posibilă a skoate zaharș albș mi kpistalizatș. Dar fi-indș kș ačeastș operatiune este foarte kostisitoare, de ačeea ne folosimș de zaharșlș lopș; prin pšovēslăș destilatiunei skimēzș ačestș zaharș întp'șnș fșidș sniptosș, mi a-čeasta se fache, kindș tšiemș nepe saș mepe saș alte asemenea fșakte dălyi mi le pșnemș în apș, în kape s'a pșș mi čeva dšovđii mi le pșstpēmș ama kîț-va timnș, atșnyi zaharșlș se skimēvș în sniptș, mi ama în kape e- pa pșș ačestș fșaktș, pșiičente șnș rēstș de vinș. Astș-felș de vinș formeazș bștșpři pō-pēlare pentpș mi de oamenī în Frančia sșv pșmipea de „Cider“, apoī mi în Pșsia sșv pșmipea de „Kvas.“

Zaharșlș de kartofi mi de skrovealș. Kindș pșnemș skroveala în apș reče, nș se tone-ște, dar în apș feartș se șmlș, mi kindș se pșčente formeazș o materie liničoaș ka niștia saș ka kleiș; asemenea se șpmeazș kiarș kindș ferveș mēltș timnș skroveala în apș. Kindș pșnemș în ačeastș feptș-pș čeva vitriolș (avidș sșlškș), atșnyi skroveala se tonește mi ama devine dălye, kșyi toatș skroveala s'a skimbatș în zaharș. O litpș de vitriolș amestekatș kș 100 litpe a- pș, e în stare a skimba o kștime mare de skrovealș în zaharș; însș propoștiunea čea mai bșnș este o litpș de vitriolș mi 50 litpe apș, la 40 litpe skrovealș de gřiș saș de kartofi. Dar vřindș akșmș a depșpta vi-țpšovlăș din solșđiune ka sș nș aișv rēstș akpș de vitriolș, pșnemș în disolșđiune pēl- bere de varș saș kpetș (tișimipș), kșyi a- tșnyi vitriolșlăș va emi din solșđiune mi va forma kș varș o kombinatiune (adikș pșnsș) kape va kșdea ne fșndșlăș vasșlăș mi solș- điunea va pșmīnea dălye. Kindș ferveș mēltș ačeastș solșđiune, se ingroașv mi se fache șnș felș de siponș, ne kape fervīn- đ'ăș mēltș timnș, atșnyi sîntemș în stare a prodșče dintp'insșlăș șnș felș de zaharș

albș, kpistalizatș mi foarte fșemosș. Eatș kșmș ne invadș Kimia a fache din skrovealș zaharș! Nș pșmai vitriolșlăș, či mi al- te materii sîntă în stare a skimba skroveala în zaharș. S. e. kindș lșzșmș 100 litpe skro- vealș m'o amestekēmș kș 12 saș 15 litpe opzș feptș (kșmș fakș verapii) mi esușnemș ačeastș amestekātșpș în timnș de tpei ore nekontenitș la o kșlđșpș de 60 R^o, atșnyi skroveala de isnoavș se va skimba în zaharș. Apoī strekșpřindș ačeastș feptșpș mi șpmindș dșpș modșlăș arștatș mai sșșș, vomș forma iarș zaharș kșpatș ka čelș provenitș din poame saș ka čelș din strșșpři, însș nș va kpistaliza ama de lesne ka čelș dintiș mi va avea o asemēnare mare kș zaharșlăș skosș din mēpe. Zaharșlăș kōpřinsș în skrovealș e întpēșingātș mai kș seamș la prodșkđiș- nea sniptșlăș, Prodșkđișnea sniptșlăș în Eș- pona e foarte însemnatș. În Frančia mai tođi konditoriī (kofetariī) întpēșingēzș ačestș za- harș pentpș pșžitișprie lopș, dar în por- đșlăș Đermaniei mi alș Poloniēi se fache sniptș mi pakiș din zaharș skosș din skroveala de kartofi. În Anglia ačeastș prodșčere nș e permisș, kșyi kartofiī, gřiș mi alte čereale kōpřinztoare de skrovealș, sîntă întpēșin- gdate la mīnkape, iar nș la fachea sniptșlăș. İnsș în lokș de skrovealș pștemș sș lșzșmș mi sșpčele de lemne, vșkđi de xiptie, de vșmbakș mi de inș, kape iarșmi prin ameste- kape kș vitriolș saș kș opzș feptș, se skimșș în zaharș, însș ačeastș pšovēdșpș e mai zș- bavnikș mi mai kostisitoara.

Este kșnoskātș, kș mēlte plante de ma- pe kindș le ferveș, daș șnș nșpřimintș sș- pștosș dălye mi kape are rēstș de niștie. A- čeasta se șpmeazș mi kș șnele snēde de mșuki, s. e. kș mșuki nșmite lichen islandicus mi lichen carragen (ne kape medičii le daș de mīnkape oamenilorș pștimamī de pentș, fiindș kș sîntă foarte nșpřitive); toate ačeste feptșpři kindș le amestekēmș kș čeva vitriolș, atșnyi se skimșș întp'șnș siponș din kape pș- temș skoate zaharș. Ama dar nșmțpșlăș plan- țelorș kape, prin amestekapea kș vitriolș, devinș zaharș, este foarte mare, însș čele

amilazoase (kape konpindş skrovealt), sîntş cere mai folositoare pentrş prodşkşişnea de zaharş.

Дешъ че амş enşmeratş toate aчeste fe-

lşrş de zaharş, vomş vorbi în artikolelş alş doilea de zaharşlş cere mai prinşipalş, a-dikş de zaharşlş de trestie, kape жоакъ знş rozş аша de mare în лşmea modernş.

O ore teribilş în fşndşlş mşrşi.

De kîndş ştiinşa a арştatş kş este posibilş ka sş рşmie знş omş kîţş-va timnş în fşndşlş mşrşi, знii oamenі kşражомі fakş akşmş meseria de plongeurs (afşndştopі), a-dikş se kşfşndş în fşndşlş mşrşi şpre a skoate d'akolo mşрrşpitare mi alte лşkrşрi пердşte. Ачешii oamenі kîndş vorş sş întре sşş mare, se îmbrакş în vestminte impermeabile (непşтрşнзştоаре) pentрş алъ, пşнş neste faşş o maskş impermeabilş de rşmi-elastikş mi în maska ачеста se aflş знş cilindrş elastikş foarte лşnrş, kape merşe de ла rşра afşndştopşşlş nîntş sşşş ne sşраfaşa mşrşi, ka ne kîţş se aflş sşş mare, sş poatz pesnira aerş проашлştş. Împрежрşşlş korпşşlş e лeratş k'şnş ştreanрş tape ka k'şnş brіş, mi ачешi ştreanрş iar e foarte лşnrş mi merşe nîntş sşşş ла sşраfaşa mşrşi şnde ilş şinş doi, tpei oamenі şrezîndş întр'o лşntре, ла алş kşria kşrşştiiş de sşşş se aflş знş клоноулş şpre a пştea afşnda-tşlş a fi în komşnikaşişne kş чеi din лşntре, mi дешъ че a terminatş tреaba лşi ne fşndşlş mşrşi, sşşş, mi еi ilş trarş sşşş.

Дешъ ачешi еспликаişне, vomş înge-леце mai bine релашişnea şрмştоаре, рапор-татş de kştre знş afşndatorş Англеш.

„Nş sîntş mşrte zile, zиче елş, de kîndş s'a înekatş vaporşlş „Marmion“ ла знş рşnktş foarte периколоşş de ла црşмşрiле de „Neofounland“; амş ашатş kş ачешi vorрş, лo-вîndşse de şna din stîнчеле kolosale че se rşseskş n'akolo askşnse în sîнşlş mşrşi, s'a şnartş întр'şnş minştş, mi fiîndş kş лokşlş şnde s'a întîmplatş nenopочiреa, n'a авştş o mare adîнчime, de ачеша mi s'a пşрştş kş pentрş знş omş kşражомş n'арş fi neste пş-tingş ka sş ажşнрş ла vaporşlş înekatş. M'amş încelesş дешре ачеша kş kamapazii

mei mi еi аş fostş totş de пşререа mea; fş-рş пердепе de timnş амş fşkştş kşрîndş пре-паративеле нечешарii mi neste пşşine оре ne амş пşşş меаше oamenі kşражомі întр'o лşnt-ре mi амş pornitş şpre лokşlş şnde s'a întîmplatş насфраşişлş. Timnşlş ера атşнчii foarte linіştitş mi veselş, нşмай kştre Sşдş-Eştş se vedeaş în депрştаре ла orizontş ni-şte нşopi niчii kape нş ne-aş şperiatş.

Kîndş амş ажşнsş akolo, ne-amş înkре-динşatş kş în лokşlş насфраşişлii marea ера foarte адîнкъ, în kîţş niчii vîрşрiле kataptş-рилорş vaporşlş înekatş нş se арşтаş ne sşраfaşa mşrşi, чi tреşşia sş devenimş şnde ера mormîntşlş sşşmarinş алş ачешi ва-порş nenopочitş. Ne ştiîndş de sigşрş înkо-тр'o sş merşemş kş лşntреа, амş алесş деш-пş onişişnea noastrş знş рşnktş, akolo амş ouritş лşntреа mi еş împрезнş k'şnş kama-радş anşme Riemer, ne kape л'amş алесş din-tre чеi меаше ka sş mş însоşeaskş ла плим-вareа mea перикşлоаш sşş mare; ne-amş îm-врşkatş în kostşmşlş de afşndştopі, ne-amş атiрnatş de niчоаре nişte рrestşşii ka sş ne kşfşndşmş mai penede în fşndşlş mşrşi. Дешъ че тоatz препарашişnea ера terminatş, амş datş semnalş, mi чеi-л-алшii kamapazi ai no-ştri kape ераş хотşрiшii sş рşmie în лşntре, ne-aş лşatş mi ne-aş арşnkatş în mare.

Akşmş амş îнчешtş a ne kşfşnda din че în че mai адîнкş în mare, еş merşîndş mai nainte mi Riemer дешъ mine. Peste пş-şinş timnş амş ажşнsş ла fşndşlş очешşlş; akolo se пşреа kş ne aflşmş n'o kîmmie планş pidikatş чева kştre Nopdş mi k'amş повiрnitş kştre Sşдş. Kîndş ne амş şitatş înainteа noastrş, амş влştşş знş че mare mi неррş pidikîndş-se din fşndşlş mşrşi, mi амş kşnoskştş kş ачеша e stîнка de kape

s'a lovită vaporaļă Marmion mi s'a snaptă; amă făkăstă Ņă semnă lăi Riemer s'ă vie, ka s'ă merpēmă ĩmpreņņ s'ăpre lokkăļă ačesta. Nă počiă s'ă deskriă simņīpea Ņăđi omă kape se prezmeļă ne fəndzăļă m'ării. Īn opī čē minštă este kōņpinsă de mīrape mi de fpikă, de mi opizontzăļă vedepēi omzăļi s'ăv mape este foapte m'ărpīnită, k'ăčī eļă akolo nă poate vedea departe ĩmpreņņzrăļă s'ăđ. Noi ĩnsz amă mepšă foapte ĩste, fiindă k'ă kostzmeļă Ņăđi afəndztoră kape este atită de greă ĩn aeră, s'ăv mape devine foapte Ņšor. Īn plimvareā noastră amă ĩntīlnită mzļūime de nemti de feļzrimī de forme mi de m'ărimī mepřindă ĩn čete marī. Eī pļsteaă ne līņņ noī mi neste kapetere noastre ronindz-se Ņăv ne alz ĩn toate dīpekņīzņile f'ăp s'ă se sfieze de prezenņā noastră. Čē vicadz! čē mimkape! Ņnde arņnkamă okiī damă neste leņioane de fiņņe ĩnszfeļņite! ičī vedeamă o čeată de nemti; mai nainte čete de řimztorī de mape s'ătindă k'ă mape ĩdeāļă; kolo o balenă s'ăinds-se ĩnčetă đin fəndzăļă očeānzăļi k'ătre s'ăprafază. Ačestă monstř marină ĩntīlnindz-ne ĩn domenzăļă s'ăđ, nerpemită pentř đinsa nihte kamarazī nekņnoskzņī, a arņkată asņpra noastră o řitztră kape nă počiă deskrie ačī. Ne kindă zmeļamă aša ne fəndzăļă m'ării, amă v'ăzătă s'ăšă neste kapetere noastre lāņtrea noastră pļstindă ĩnkoāčē ĩnkolo ĩntokmai k'ămă se vede ne čeră zmeļindă Ņăđ nšoră mikă. Akzămă amă ačēnsă la lokkăļă katastrofei, mi ĩnainte noastră era stīnka monstřoasă ka Ņăđ t'ăpņă de mape mi ne đinsa vaporaļă Marmion ĩnekată.

Īn minštzăļă ačesta amă simņită k'ă Riemer m'a lovită k'ă mīna mi mī-a făkăstă Ņăđ semnă ka s'ă m'ă řită ĩn s'ăšă. Īņp'adev'ăpă, řidikindă okiī ĩn s'ăšă ĩn dīpekņīzņea mīinei sale, amă v'ăzătă k'ă toatē s'ăprafazā m'ării era tape ĩņt'ăpitată: ĩn momentzăļă ačesta ĩnima mea a fostă kōņpinsă đ'o. t'remzřt'ătră mape; đap neste kīte-va sekznde, nă m'amă mai řindită la ačestă perikolă ĩn kape ne aflamă, k'ăčī Ņăđ Ņřagană s'a p'rez'tită ĩn aeră. La asemenea ĩmpreņņzřpī Ņăđ afəndztoră t'revze ĩndată s'ă s'ăne ka s'ă se s'ăie ĩn

s'ăšă mi s'ă p'ăp'seaskă lokzīņņā s'ăvmarină, kape poate s'ă devie pentř đīnszăļă morņīntzăļă s'ăđ eterneļă; ĩnsz řīndindz-m'ă akzămă: amă ačēnsă la skōņzăļă meă, vaporaļă este ĩnainteā mea, k'ămă s'ă poate s'ă m'ă ĩņtopkă k'ă nimik? K'ămă se poate ka ačeastă oste-neāļă mīņă akzămă s'ă fie deņeapřă? De ačeea amă dată Ņăđ semnă lăi Riemer ka s'ă merpēmă ĩnainte. Tokmai akzămă stīnka s'ăvmarină a desvōltată ĩnainteā noastră formele sale sinistre mi p'edztabīle. P'ăreņīi s'ăđ epăă k'ăp'āđī mi mīnkāđī de lovităři terīvīle čē le p'īimeāă neĩņčetată đē la valzřīle očeānzăļi de atiteā sekōlī, apoī ĩn alte lokzřī era akōņepită de nenšmeroase plante de mape. Noi ne-amă s'ăită ne đīnsa mīņă la Ņăđ vīpřă foapte askzņită, kape se afla totă s'ăv mape, mi akolo amă dată neste vaporaļă năřřāņată kape medea ĩntokmai ka o năkă snaptă ne o neată mape; ĩnsz fiindă k'ă ačestă vaporaļă k'ăfəndindz-se ĩn mape, a p'ăstřată dīpekņīzņea sa p'ependīkzlară, de ačeea a mezătă akolo đ'reņtă ĩntokmai p'rekzămă medă vānoarele ĩn atelierele Ņnde le p'rez'teskă ka s'ă ĩņtre ĩn mape; noi k'ăřīndă ne-amă ačēņată ne vaporaļă mīņă la estřemitateā lăi s'ăp'epīoāră. Īn minštzăļă ačesta amă simņită k'ă vaporaļă t'remzřă, k'ăčī Ņřagană đīn s'ăšă a devenită aša de tape, ĩn kītă a p'ătr'ensă mapeā mīņă ĩn ačea p'ofənditate, mi akolo ap'ele mīškīndz-se ĩnkoāčē ĩnkolo, aă făkăstă ka mi vaporaļă s'ă fie kōņpinsă de ačeste mīšk'ăpī mi a t'remzřată. At'ēņčī amă k'ănoskzătă pozīzņea noastră k'ăritkă mi k'ă t'revze s'ă t'epmīņmă lăkřapeā noastră kītă se poate de k'ăřīndă. Riemer s'a p'ăvītă mi a mepšă ĩn salonă, đap eă m'amă đ'ăšă mi amă vizitată akōņepīņzăļă vaporaļă mi đ'ēņă ačeea m'amă p'ogorītă ĩn kamera mamīneloră. Ačī totă spaņīzăļă era plīndă k'ă apă, mamīnele mi ĩņstřementele v'ăteāă ĩnkoāčē ĩnkolo, fiindă neĩņčetată atīnsē de ĩņpīņčepīle valzřīloră m'ării, kape aă ĩntīnsă p'ătereā loră p'edztabīļă mīņă akolo. Đ'ēņă ačeastā, m'amă đ'ăšă s'ă viziteză mīvņīņā Ņnde se p'ēņă m'ăřřīle, đap fiindă akolo, amă ačzită nihte pašī de omă mepřīndă ne akōņepīņă, ĩnsz ka đ'Ņăđ omă de-

speratș, kape, koppinsș de spaimș, fșe in-koache inkolo. Pamii znsi omș ne fșndșlș mșrii! Țe vizizne teribilș! În konfszisnea ayeasta ingravș mș sșiiș sșșș ne akoperi-șlș vaporișlș, mi atșnși m'amș inkpedingatș kș aiși nș era niș'o stafie, dșnș kșmș arș fi kpezatș Ține-va, Ți era Riemer kape mer-Țea ne akoperișș. Elș vșzindș-mș, m'a im- vșrdimatiș k'o tremșrștșrș spasmodikș, arș- tindș'mș kș deȚetșlș lokșlș salonșlș, (kșși sșș mșri, afșndatoriș, faȚa lorș fiindș ma- skatș, nșmaï prin semne potș sș se inge- learș). Dar kindș amș vșstș sș intrș akolo ka sș vșzș Țe lșkrș a șperiatș intr'atita ne kamaradșlș meș, elș a pșșș nișiorșlș ina- intea zșei salonșlș mi nș m'a lșsatș sș intrș; totș d'o datș a arștatș kș mișa lșntre- rea noastrș pștindș sșșș ne sșșrafada a- pei, lșntindșse kș valșrile mșrii infșriate mi kș felșrimï de semne de pșrșȚizni mi de de- șperare 'mi-a datș sș ingelerș kș voșnte sș ne sșimș sșșș in lșntre. Șena ayeasta era teribilș. Intr'adevșrș nș e vș'zșș spektakolș indeferentș d'a vede a p'zșș omș intr'o spaimș de moarte nenștindș vorși, Ți nșmaï prin sem- ne pșrindș n'alșii ka sș'lș skane din avizșlș morșii in kape se aflș; mi apoi toate aye-

stea in fșndșlș mșrii in mișlokșlș imperiș- lși morșii mi a ȚȚerïi eternele, znde zșlș nș vede faȚa aȚșia, Ți nșmaï prin maskș se vede okii șperiatșlș ka doi kȚrșșni info- kaji Țerindș de la oameni așștorș de min- țșipe! Boingda mea era atitș de hotșrșitș, in kitș niși ayeastș șentș șmilitoare n'a pș- tștș s'o skimșe. K'o salștare m'amș deșșr- tatș de dïnsșlș; elș de deșșerape imï pșșea mișele, dar n'a pștștș sș faktș nimikș in kontra hotșrșipei mele d'a intra in salonș. Tentatișnea mea kșemtea din mințș in mi- nștș mi in rïndșlș meș m'amș intșevatiș: Țe poate fi in ayeatș salonș kape a șperiatș a- titș de mșlțș ne kamaradșlș meș, zșș afșn- datorș foarte kșrașosș? treșșe sș vșzș mi eș kș okii mei ayeatș obiektș de spaimș! — M'amș dșșș inainte, amș așșșș la poarta salonșlș, amș intratiș in antikamera lși, n'amș rșșitș akolo nimikș; amș inȚențș a deșșpșși ne Riemer mi a vșși de kșrașșlș lși, amș strșșștștș toatș antikamera; totș nimikș. Onișiznea pea deșșe kamaradșlș meș kșemtea totș mereș; akșmș amș așșșș la poarta Țea adevșratș a salonșlș, amș de- skis'o m'amș intratiș. O Dșșmșezșle Țe spek- takolș! (Ba șșma).

ANUNȚIȘ.

Pedakșiznea Źșrnalșlș **Isis**, dș in kșnoștinga D-lorș avonađi, kș ayeatș Źșr- nalș va kontinșa mi ne anșlș 1857. Pșșlikșlș Romșnș, dșnș treȚere d'zșș anș, a avștș deșșlș okazizne a Źșdeka dakș Źșrnalșlș **Isis** este foloșitorș, instșrșktivș mi pștkștș, mi kpede kș Ței mai mșlși aș kșnoșkștș intr'adevșrș kș ayeata e kșalitatea a ayeatei in- trepșinderï literare. În anșlș alș doilea promitemș kș Źșrnalșlș noștrș va lșa o de- șvoltare mai intinsș, adikș: fie-kape Nșmșrș va avea kite o frșmoașș gravșrș litografikș saș xșilografikș; artikolele din fie-kape foae vorș kopinde totș Țe este mai interesantș, mai frșmosș mi mai instșrșktivș in kșnoștinga obiektelorș. Natșrei kape ne impșesoarș mi kiarș in mșișnda propriei noastre fișde; k'zșș kșvintș: Antropolođia, Fizika, Morala, Dia- tetika, Psikolođia mi Estetika vorș fi kadșrșlș ayeatși Źșrnalș. Pedakșiznea este vine in- kpedingatș kș Domniï avonađi ne vorș pșșime fidelï mi'n anșlș viitorș, mi kș pșșlikșlș Romșnș in Țenere, kape 'i plache a se instșri mi a'mï inavșđi inteliđenȚa kș kșnoștinge nșoi, se va interesa mi mai mșlțș in anșlș viitorș de a sșșșine ayeastș intșepșndere na- đionalș, progresivș mi neinteresatș.

PreȚșlș avonamentșlș ne amș pentrș zșș esemplarș, va fi totș doi galveni pș- tiđi inainte, iarș pentrș profesoriï șkoalelorș primare mi șșdenđii Koleđișlș, preȚșlș Źșșștate. Kș ayeasta voimș a arșta mai mșlțș dorinșa pșșindipei mșișnșei in ținerime.

Avonamentșlș in kapitalș se face la Pedakșiznea Źșrnalșlș lïngș Bșrșđie zșida Șnorș, kasa Șnorș; iarș p'in distșikte la Domniï Șekretari ai Administrađiilorș, saș la Domniï Profesori, kariï vorș vine-voi a trimate d'a dșentșlș la vișrozșlș Źșrnalșlș nș- mele avonađilorș impșezș kș preȚșlș avonamentșlș.

Domniï avonađi kape se aflș peste frontierele đșriï, vorș vine-voi a trimate prin poște, afarș de preȚșlș avonamentșlș, inkș 3 șfanđiși, plata transportșlș ne anș.